

KO E TOHI SILAPA MA'AE LAUTOHI FAKA-SAPATE

VAHEFONUA TONGA 'O AOTEAROA

KALASI 2 – TA'U 8 - 10

Mei he Faifekau Sea

*'Oku tau fakafeta'i ki he 'Otua i he'ene to'ukupu' ahi si'i
Faifekau o e Potungau Lautohi Faka-Sapate, pehee ki he
Sekelitali Justin Fotofili mo e kau 'Ofisa.*

*Malo mu'a e ngaue totoivi mo e au'fuato i hono fatu mo fakalelei i
a e Silapa lautohi Faka-Sapate. Ko e feilaulau oku mou fai
oku ikai puli'a e ho'ata mei ai'a ho'omou ofa'i'a e fanau mo
hono fai e fekau'a e Eiki.*

*'Oku oatu'a e ofa mo e talamou kiate kimoutolu kau
Failautohi mo e Fanau Lautohi Faka-Sapate ko e lolotonga
mo e kaha'u o e Siasi.*

Rev. Terita M. akovina Finau

Faifekau Sea Vahefonua Tonga O Aotearoa

KO E KAVEINGA FAKALŪKUFUA ‘A E POTUNGĀUE **LAUTOHI FAKA-SĀPATE**

**“KE FAKAMĀNAVA HAKE ‘A E FĀNAÚ ‘O FAKALEKESI KE NAU MO‘UI,
‘I HE TOKONI MAI ‘A E LAUMĀLIE MĀ‘ONI‘ONÍ”**

KO E KANOLOTO:

Ke ‘ilo ‘e he fānaú ‘a Sīsū
Ke tui e fānaú kia Sīsū
Ke tali ‘e he fānaú ‘a Sīsū
Ke mo‘ui‘aki ‘e he fānaú ‘a Sīsū

KO E NGAahi NAUNAU KE NGĀUE‘AKI:

1. Tohi Silapa Kalasi 2
2. Tohitapu
3. Himi
4. Ngaahi saati
5. Tohi talanoa ‘o e ngaahi talanoa meí he Tohitapu.
6. Tohi Ngāue ‘a e Faiakō

KO E KANOTOHI

1. TALI 'O SĪSŪ :

- A. Ko e Hala Fakakavakava ki he Mo'ui
- E. Ko e fakatātā 'a e tu'unga 'o e Mo'ui

2. LOTU :

- A. Lotu Fāmili he efiāfi
- E. Lotu 'a e 'Eiki

3. TOHI TAPU: - FUA KAVA MOTU'A

- A - Talanoa 'o Siona (Siona vahe: 1-3)
- E - Talanoa 'o Mōsese ('Eikisoto vahe 2)
- F - Hokohoko Fuakava Motu'a – (Senesi - 2 Samiuela)

FUA KAVA FO'OU

A – Talanoa ki hono fakamo'ui 'o e tangata heke he matapa Masanisani (Ngaue 3 : 1-10)

E – Hokohoko Fuakava Fo'ou – (Matiu - Kaletia)

VEESI LAULOTO

A – Ngaue 1 : 8

4. FALE'I KI HE MO'UI - LEA & 'ULUNGAANGA

- A. Lau 'a e Ngaahi Mata'itohi faka-Tonga mo e lau fonētiki
- E. Faka'apa'apa ki he 'Otua mo e Tangata
- F. 'Ulungaanga faka'apa'apa 'i he ma'u me'atokoni

5. TOKĀTELINE:

A. Fehu'i mo e Tali 1: Vahe 4 : Fehu'i 1 & 4

6. HIVA :

- A. Himi: 1). 511 v. 1
2). 547 v. 1
- E. Hiva Fa'u - Ko e siliva mo e koula

VAHEVAHE NGĀUE FAKA-SĀPATE KALASI 2

SĀPATE	LĒSONI	NGĀUE KE FAKAHOKO
1	Hiva Lotu Veesi Lauloto Tali 'o Sīsū	Himi 511 veesi 1 Lau e Lotu 'a e 'Eiki he 'osi e lotu 'a e faiako Ngaue 1 : 8 Hala Fakakavakava konga 1 & 2
2	Hiva Lotu Veesi Lauloto Tali 'o Sīsū	Himi 511 veesi 1 Lau e Lotu 'a e 'Eiki he 'osi e lotu 'a e faiako Ngaue 1 : 8 Hala Fakakavakava konga 3 & 4
3	Hiva Lotu Veesi Lauloto Tali 'o Sīsū Tohitapu	Himi 511 veesi 1 Lotu 'a e 'Eiki he 'osi 'a e lotu 'a e faiako Ngaue 1 :8 Fakamanatu 'a e Hala Fakakavakava Founga hono tali 'o Sīsū Talanoa 'o Siona
4	Hiva Lotu Veesi Lauloto Hokohoko Fuakava Motu'a Tohitapu	Himi 547 veesi 1 Lotu 'a e 'Eiki Ngaue 1 : 8 Fakamanatu Hala Fakakavakava ki he Mo'ui Ngaahi fakatātā Senesi - 2 Samiuela Talanoa 'o Mōsese
5	Hiva Lotu Veesi Lauloto Hokohoko Fuakava Motu'a Tohitapu	Himi 547 veesi 1 Lotu 'a e 'Eiki Ngaue 1 : 8 Senesi - 2 Samiuela Talanoa kia Mōsese
6	Hiva Lotu Veesi Lauloto Hokohoko Fuakava Fo'ou Tohitapu	Ko e siliva mo e koula (hiva fa'u) Lotu 'a e 'Eiki mo e Ako'i e lotu fāmili Ngaue 1 : 8 Matiu – Kaletia Talanoa ki hono fakamo'ui e tangata heke he matapa Masanisani
7	Hiva Lotu Veesi Lauloto Hokohoko Fuakava Fo'ou	Himi 547 veesi 1 Lotu 'a e 'Eiki pe lotu fāmili Ngaue 1 : 8 Matiu – Kaletia

	Lea mo e 'Ulungaanga	Ako sipela mei he Fonētiki, Ako laukonga he hiva pe veesi laulotu.
8	Hiva Lotu Veesi Lauloto Lea mo e 'Ulungaanga	Himi 547veesi 1 Lotu 'a e 'Eiki mo e ako'i e lotu fāmili Ngaue 1 :8 Lau Ngaahi Mata'itohi Faka-Tonga mo e Fonētiki 'o e lea faka-Tonga
9	Hiva Lotu Veesi Lauloto Lea mo e 'Ulungaanga Tokāteline	Ko e siliva mo e koula (hiva fa'u) Lotu 'a e 'Eiki mo e lotu fāmili Ngaue 1 : 8 Lau Ngaahi Mata'itohi Faka-Tonga Fonētiki 'o e lea faka-Tonga Faka'apa'apa ki he 'Otua, Tamai mo e Fa'ē, mo e ma'u me'a tokoni Fehu'i mo e Tali
10	Hiva Lotu	Ko e siliva mo e koula (hiva fa 'u) Lotu 'a e 'Eiki mo e lotu fāmili
11	Hiva Lotu Hokohoko Fuakava Fo'ou Tohitapu	Ko e siliva mo e koula (hiva fa'u) Lotu 'a e 'Eiki mo e lotu fāmili Matiu – Kaletia Talanoa ki hono fakamo'ui e tangata heke he matapa Masanisani
12	Hiva Veesi Lauloto Tohitapu	Himi 547 veesi 1 (fakamanatu) Ngaue 1 : 8 Talanoa kia Siona (fakamanatu)
13	Hiva Veesi Lauloto Tokāteline	Vakai ki he ongo himi pea mo e hiva fa'u Fakamanatu e veesi lauloto Fehu'i mo e tali 1 & 4
14	Hiva Veesi Lauloto Tokāteline	Himi pea mo e hiva fa'u Fakamanatu e veesi lauloto Fehu'i mo e tali 1 & 4 Mo ha talanoa 'e taha
15	Hiva Veesi lauloto Lotu Tokāteline	Himi & hiva fa'u Ngaue 1 : 8 Lotu 'a e 'Eiki, lotu fāmili Fehu'i mo e tali

		Mo'ui faka'apa'apa ki he 'Otua mo e tangata Ngaahi Talanoa ke fai hano fakamanatu
16	Fakamanatu	Fakamanatu e ngaahi lēsoni kotoa

KO E NGAARI LĒSONI KE AKO'I :

1. TALI 'O SĪSŪ

Hala Fakakavakava ki he Mo'ui

TAUMU'A

- Ke 'ilo 'e he fānau 'a e Hala fakakavakava ki he Mo'ui
- Ke pole'i e fānau ke nau lava 'o tali 'a Sīsū

Ko e Hala Fakakavakava ki he Mo'ui

1. *Ko e 'ofa 'a e 'Otua ki he tokotaha kotoa pe*

2. *Ko e fai angahala 'a e tangata*

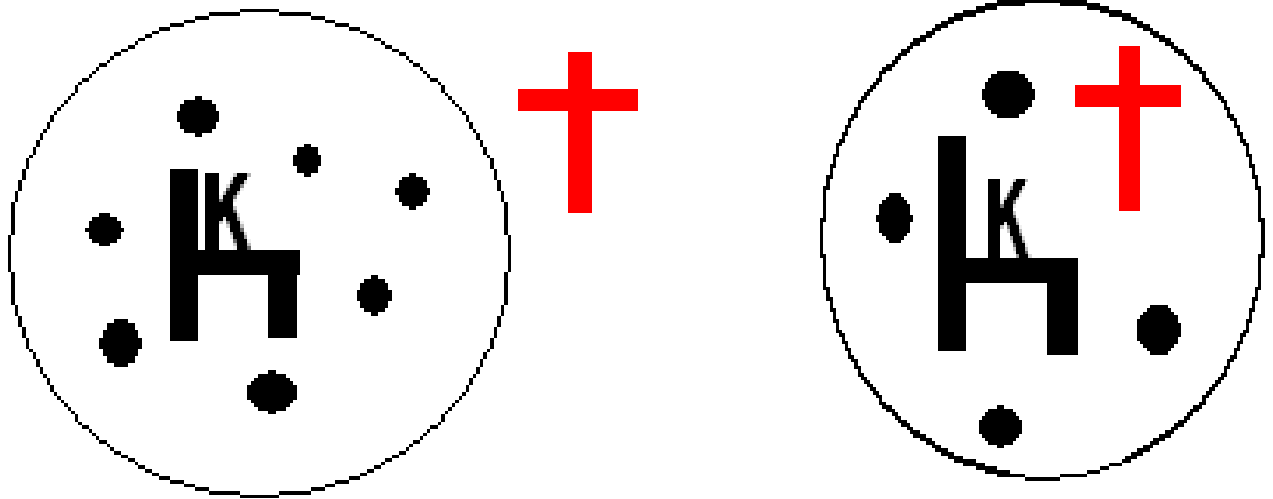
Ko e talangata'a 'a 'lvi mo 'Ātama, na'e kapusi (tuli) ai kinaua me'i he ngoue tapu 'i 'Ītení pea talu mei ai mo e mo'ui talangata'a mo angahala'ia 'a e tangata (kakai).

3. *Ko Sīsū pē na'e 'omai 'e he 'Otua ke fakamo'ui 'a e kakai angahala, he'ene pekia he Kolosi.*

4. *Kuo pau ké te tali 'a Sīsū ke hoko ko hoto 'Eiki mo hoto fakamo'ui*

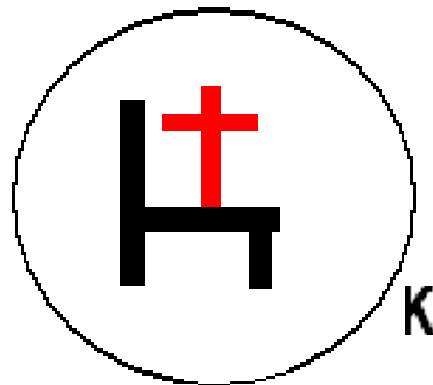
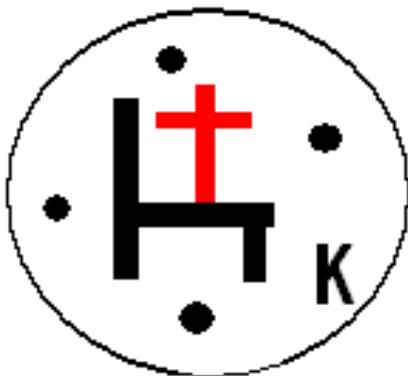
'Eiki Sihova ko e 'Otua
Na'á Ke 'afio talu mei mu'a
Taupotu Koe si'i taha au
Ka Ke manatu si'o fānau
'Eiki taupotu Koe Tamai
Tali 'a e lotu 'oku ou fai

KO E NGA AHI TU'UNGA 'O E MO'UI

Ko e Mo'ui ta'elotu,
fonu he angahala, 'ikai 'ilo 'a Sīsū

'Oku ou 'osi tali 'a Sisu ki loto
ka 'oku ou kei pule pē au

Kuo u 'osi tu'utu'uni ke pule 'a Sīsū
Ka 'oku ou kei fai angahala pē.

Ko e tokotaha Kalisitiane fonu he
Laumālie Mā'oni'oni. 'Oku pule 'a
Sīsū he'eku mo'ui pea 'oku ou
fakaongoongo ki Ai (Sīsū).

Faiako: Kātaki 'oku mahu'inga ke fili 'e he fānau pe ko e fē 'a e tu'unga 'o e mo'ui 'oku nau kau ki ai. Fakalotolahi'i'aki 'a hono tanumaki 'o e mo'ui fonu he Laumālie Mā'oni'oni, ke nau fili pea ke pole'i 'enau mo'ui ke nau nofo ma'u he mo'ui ko ia.

KO E NGA AHI FAKATĀTĀ 'O E TU'UNGA 'OKU 'I AI 'A E MO'UI

Ko e Siakale - Ko e fakatātā ia ho loto

Ko e ki'i Sea - Ko e sea ia 'oku nofo ai 'a e tokotaha 'oku pule ho'oku mo'ui

Ko e K - Ko koe ia (kita)

Ko e Kolosi - Ko Sisū ia

Ko e toti - Ko e angahalá ia pe ko e 'ulungāanga koví

2. LOTU

Ko 'enua fakahoko kinautolu ki he 'Otua 'o fou 'i he lea (fepōtalanoa'aki mo e 'Otua)

TAUMU'A:

- Ke ako'i e fānau ke nau lava 'o **lotu he fāmili**
- Ke lava 'e he fānau 'o lau 'a e **Lotu 'a e 'Eiki**
- Ke lava 'a e tamasi'i mo e ta'ahine 'o fai ha lotu

A. LOTU HE FĀMILI:

'Oku mau fakafeta'i atu 'e 'Otua, ho'oku tauhi homau fāmili. Fakamolemole'i kinautolu he'emaui talangata'a. Ako'i kinautolu ke mau mo'ui talangofua ke fai ho'oku fekau. Pea ke malu'i kinautolu, 'ia Sīsū Kalaisi .... 'Emeni

E. LOTU 'A E 'EIKI:

'E mahu'inga ke kamata mo faka'osi'aki 'a e lau e lotu 'a e 'Eiki he Sāpate kotoa pe (Ke hiki ha saati)

3. TOHITAPU : FUA KAVA MOTU'A

KO E TALANOA 'O SIONA (Siona vahe 1 ki he vahe 3)

TAUMU'A :

- Ke 'ilo 'e he fānau 'a e me'a na'e hoko kia Siona he'ene hola mei he 'Otua.
- Ke 'ilo 'e he fanau 'a e mahu'inga 'o e talangofua mo e fakaongoongo
- Ke 'ilo 'e he fanau 'oku kei 'ofa mai pe 'a e 'Otua neongo 'etau fai ki hotau loto.

KO E TALANOA

Ko Siona, ko e tangata Hepelū, ko 'ene tamai ko 'Amitai. Na'e fekau 'e Sihova ke 'alu ki he kolo lahi ko Ninive, he kuo nau fai angahala lahi pea 'oku tau kovi ia kia Sihova.

Na'e tu'u 'a Siona ia 'o 'alu ki Siopa 'o ne heka he vaka ne 'alu ki Tāsisi. Ko 'ene hola eni he'ene pehe 'oku 'ikai 'ilo ki ai 'a Sihova.

'I he lolotonga 'enau folau, na'e tō mai ha fu'u matangi mālohi pea hou mo e tahi. Na'e manavahē pea ilifia e kau kauvaka pea na'a nau takitaha lotu ki hono 'Otua ke fakahaofi kinautolu. Ka na'e kei hou pe mo mālohi e matangi ia.

Na'a nau laku leva 'enau uta ki tahi ke fakama'ama'a ki he vaka, ka na'e hola 'a Siona ia 'o mohe he 'ana 'o e vaka.

Na'e 'alu hifo e 'Eikivaka 'o 'ilo 'a Siona pea ne fekau ke tu'u 'o lotu ki hono 'Otua ke ne malu'i kinautolu.

Na'e fakaha ange leva 'e Siona ke lī ia ki tahi, he 'oku ne 'ilo ko e nunu'a eni 'o 'ene hola mei he 'Otua.

'I hono lī pe 'a Siona ki tahī, na'e nonga pea tofu e tahī. Ka ko hono mālie na'e 'osi teuteu pē 'e Sihova ha fu'u ika lahi 'o ne folo 'a Siona.

Na'e nofo 'a Siona he kete 'o e ikā 'o 'aho tolu mo e pō 'e tolu. Na'e lotu leva 'a Siona mei he kete 'o e ikā 'o kole fakamolemole mo 'ene fakatomala ki he 'Otua he'ene talangata'a.

Na'e toki 'alu leva e ikā 'o pu'aki 'a Siona ki he mōmoa', ki Ninive. Ne toki 'alu leva 'a Siona 'o fakahoko e fekau 'a e 'Otua ki Ninive pea na'e fakatomala 'a e Tu'i mo e kakai kotoa 'o Ninive pea na'e fakamo'ui kinautolu 'e Sihova.

TAUMU'A:

1. Ke 'ilo 'e he fānau 'a e tupu'anga 'o Mōsese
2. Ke 'ilo 'e he fānau 'a e hao'anga 'o Mōsese mei he tu'utu'uni 'a Felo
3. Ke fakamahu'inga'i 'e he fānau 'a e mo'ui lotú, mo e falala 'Otuá.

KO E TALANOA

Na'e tupu hake 'a **Mōsese** 'i he fāmili 'Isileli. Ko 'ene fa'ē ko Siokāpesi, ko 'ene tamai ko 'Īlami pea ko hono tuofefine ko Meliame. Na'e tupu hake 'i he kuonga 'o e **Tu'i 'Isipite ko Felo**. Na'e **tu'utu'uni 'e Felo ke tamate'i** 'a e **fānau tangata kotoa pē** 'oku kau ki he kakai 'Isileli. Ka ko e ki'i fāmili lotu eni mo tui 'Otua, pea na'a nau fakakaukau ai ha me'a ke fakahaofi ai 'a e mo'ui e ki'i tamasi'i ni.

Na'e loto pē 'a e tamai, fa'ē mo e tuofefine ke hao 'a e pēpē mei he tu'utu'uni 'a e tu'í. Na'a nau fakakaukau ke fa'u ha kato me'i he 'akau ko e **mahelehele**, 'o tuku ki ai 'a e tamasi'i pea fekau hono ki'i tuofefine, Meliame ke nofo 'o fakasiosio na'a ha'u ha manufekai 'o keina (kai).

'I he pongipongi haké, na'e me'a mai ai 'a e 'ofefine 'o e Tu'í mo 'ene kau fefine ke tākele (kaukau) he vaiatafé, pea ne fanongo ki he tangi, 'o ne 'ilo 'a e tamasi'i 'i loto hono ki'i kató, pea na'a ne 'ofa kiate ia. Na'e 'ilo pē 'e he 'ofefine 'o Feló ko e ki'i tamasi'i me'i he fānau 'a ha'a Hepelū....ko e me'a fakafiefia, na'e 'i ai tonu hono ki'i tuofefiné, 'a Meliame, 'o fakasiosio mai me'i he tafa'akí, pea lea ange 'a Meliame, *“Te u 'alu 'o ui mai ha fefine tauhi mei he kau fefine Hepelū, ke tauhi ma'au 'a e tamasi'í?”* Na'e lele 'a Meliame 'o ui mai 'ene fa'ē, 'a Siokāpesi ke tauhi 'a e tamasi'í. Na'a nau lotu pē mo fakafeta'i, he kuo fakahaofi 'e he 'Otuá 'a e tamasi'i. Pea pehē ange 'a e 'ofefine 'o Feló kia Siokāpesi, *“Ave 'a e tamasi'í 'o tauhi ma'aku”*. Na'e fakahingoa 'a e tamasi'í ko **Mōsese**, ko hono 'uhingá – KO TOHO MAI he na'e toho mai ia me'i he vai.

Kuo fakahaofi 'e he 'Otua 'a e ki'i tamasi'i, he 'oku 'i ai 'a 'Ene taumu'a mo 'Ene palani ma'ana. Na'e hoko 'a Mōsese ko e tangata talafekau 'a e 'Otua, 'o ne taki mai 'a e kakai 'Isileli mei 'Isipite, me'i he nofo pōpula.

KO E TALANOA – FUAKAVA FO‘OU:

KO E FAKAMO‘UI ‘O E TANGATA HEKE ‘I HE MATAPA MASANISANI (NGAUE 3 : 1 -10)

TAUMU‘A

1. Ke ‘ilo ‘e he fānau e ‘uhinga ne nofo ai e tangata heke ‘i he matapa ‘o e tempale (Matapa Masanisani).
2. Ke ‘ilo ‘e he fānau e founa na’e mo’ui ai e tangata heke.
3. Ke ‘ilo ‘e he fanau ‘a e me’a totonu ke fai he’ete ‘inasi ha tapuaki, ke fakamalo pea tuku kololia ki he ‘Otua.

KO E TALANOA

‘I he ‘aho ‘e taha, na’e fononga atu ai ‘a e ongo akonga ko Pita mo Sione ki he tempale ke fai ‘ena lotu. Na’e fua pe na’e fata ange ha tangata heke, ‘a ia na’e fanau‘i pe ‘oku heke, ‘o tuku ‘i he matapa ‘o e tempale na’e ui ko Masanisani.

Ko e tangata ko eni ‘oku ‘omai ma’u pe he ‘aho kotoa ‘o tuku ki he matapa ‘o e tempale ke fai ai ‘ene kole pa’anga ki he kakai ‘oku omi ke lotu ‘i he tempale.

‘I he’ene sio kia Pita mo Sione, na’a ne kole kia kinaua ha’a ne pa’anga. Na’e lea ange lea ‘a Pita, “Hanga mai kia kimaua.”

Na’a ne ‘amanaki te na foaki ange ha’ane pa’anga.. Pea lea ange ‘a Pita, “Ko e siliva mo e koula, ‘oku ‘ikai te u ma’u. Ka ko e me’a ‘oku ou ma’u te u ‘oatu ma’au. ‘I he huafa ‘o Sisu Kalaisi ‘o Nasaleti, tu’u pea ha’ele.” (pe ‘alu)

Na’e ala hifo lea ‘a Pita ‘o puke hono nima ‘o fusi hake. Na’e mo’ui lea hono va’e. Na’e ‘ai ‘ene fu’u hopo, pea ne hu lea mo ia ki he tempale ‘o fai ‘ene fakamālō mo e tuku kololia ki he ‘Otua, ko e fiefia ka ko ha fiefia.

HOKOHOKO 'O E NGAHI TOHI HE TOHITAPU:

TAUMU'A:

- Ke lava 'e he fānau 'o lau 'a e kongā 'o e hokohoko 'o e:-

Fuakava Motu'a me'i a Senesi - 2 Samiuela

Senesi, 'Ekisoto, Levitiko, Nomipa, Teutalōnome, Siosiuā, Fakamaau, Lute,
1 Samiuela, 2 Samiuela

Fuakava Fo'ou meia Matiu - Kaletia

Matiu, Ma'ake, Luke, Sione, Ngaue, Loma, 1 Kolinito, 2 Kolinito, Kaletia

VEESI LAULOTO:- Ngaue 1 : 8

TAUMU'A:

- Ke manako 'a e fānau he lau ma'uloto e **veesi lauloto me'i he Tohitapu**

NGAUE 1 : 8 – Ka te mou ma'u pe ha malohi, 'oka hifo 'a e Laumalie Mā'oni'oni kiate kimoutolu, pea te mou hoko ko 'eku kau fakamo'oni, 'o 'ikai 'i Selusalema pe, ka 'i Siutea katoa, mo Samēlia, 'io, 'o a'u ki he ngata'anga 'o māmani.

4. FALE'I KI HE MO'UI: LEA MO E 'ULUNGAANGA

A. LEA

'Oku mahu'inga 'aupito ke tau ngāue'aki 'etau lea faka-Tongá mo pu'aki 'a e ngaahi lea.

Taumu'a 'o e Lēsoni:

- Ke fakalotolahi'i e fānau ke nau mahu'inga'ia he lea faka-Tonga.
- Ke lava e fānau 'o pu'aki e lea faka-Tonga mo ngāue'aki e fonētiki

i. Lau e Ngaahi Mata'itohi Faka-Tonga

Aa, Ee, Ff, Hh, Ii, Kk, Ll, Mm, Nn, Ng, Oo, Pp, Ss, Tt, Uu, Vv, ' ,

Ke hiki ha la'i saati 'a e ngaahi mata'itohi faka-Tonga ke lau 'e he Kalasi

FONETIKI

Aa	Ee	Ii	Oo	Uu
Fa	Fe	Fi	Fo	fu
Ha	He	Hi	Ho	hu
Ka	Ke	Ki	Ko	ku
La	Le	Li	Lo	lu
Ma	Me	Mi	Mo	mu
Na	Ne	Ni	No	nu
Nga	nge	Ngi	Ngo	ngu
Pa	Pe	Pi	Po	pu
Sa	Se	Si	So	su
Ta	Te	Ti	to	tu
Va	Ve	Vi	Vo	vu

Ke hiki ha la'i saati 'a e ngaahi mata'itohi, pea 'oange ha ngaahi fo'i lea ke pu'aki 'e he fānau. Ako laukonga he veesi laulotó, himí mo e hiva fa'ú.

E. 'ULUNGAANGA :

Taumu'a :

- Ke 'ilo'i 'e he fānau 'a e mahu'inga 'o e mo'ui faka'apa'apa ki he 'Otua mo e tangata, pea mo e 'ulungaanga faka'apa'apa he taimi ma'u me'atokoni.
  - i. Ko e faka'apa'apa ki he 'Otua
  - ii. Ko e faka'apa'apa ki he ongo mātu'a
  - iii. Ko e 'ulungaanga faka'apa'apa he taimi ma'u me'atokoni.

i.Faka'apa'apa ki he 'Otua

Ko e fatongia 'o kitautolu kotoa pē ke tau faka'apa'apa ki he 'Otua he ko ia na'á ne ngaohi kitautolu. **Sēnesi 2 :7 Pea na'e ngaohi 'e Sihova 'Elohimí 'a e tangatá meí he efu 'o e kelekelé, 'o ne hō ki hono ava'i ihú 'a e mānava mo'ui; pea na'e hoko 'a e tangatá ko e kakano mo'ui.** (Ko e veesi folofola ke tokoni ki he faiako, ka 'oku 'ikai fiema'u ke ako'i ke nau ma'u loto)

ii. Faka'apa'apa ki he Tangata (ongo mātu'a)

'Oku totonu ke faka'apa'apa 'a e fānau ki he ongo mātu'a he ko 'ete tamai mo 'ete fa'ē, pea ko kinaua 'okú na tauhi kita. **'Efesō 6 : 1, 2 'A e fānau, mou talangofua 'i he 'Eiki ki ho'omou mātu'á he ko hono totonú ia. Faka'apa'apa ki ho'o tamai mo ho'o fa'ē he ko e 'uluaki fekau ia 'oku 'i ai hono tala'ofa.** ('Oku 'ikai ke fiema'u ke ma'u loto 'e he fanau 'a e veesi folofola ni, ka 'oku tokoni ki he faiako ki hono ako'i).

iii.'Ulungaanga faka'apa'apa he ma'u me'a tokoni:

Founga hono ako'i e 'ulungaanga faka'apa'apa he ma'u me'atokoni.

a. kuikui, lotu pea toki kai

e. tangutu lelei ki lalo 'o kai ai

f. 'Oua 'e lea pe talanoa 'oku fonu ho ngutú he me'atokoni.

5. TOKĀTELINE:

TAUMU'A

- Ke ako'i e fānau ke nau 'ilo'i 'a e tokāteline 'a e Siasí, 'oku hā he **Fehu'i mo e Tali "Ko e fakamo'ui 'o e tangata"**
- Ke fakalotolahi'i kinautolu ke nau 'ilo'i ko Sīsū honau fakamo'ui

FEHU'I MO E TALI 1, VAHE 4, (FEHU'I 1 & 4) KO E FAKAMO'UI 'O E TANGATA

1. 'E fakamo'ui fēfē kitaua mei he angahala?

Tali: **'Ia Sīsū Kalaisi pē, ko e 'Alo 'o e 'Otua.**

2. Pea té Ne fakamo'ui koā 'a e kakai kotoa pē?

Tali: **'E lava hota fakamo'ui 'i he'eta fakatomala pē mo 'eta tui pikitai ki he 'Eiki ko Sīsū Kalaisi**

6. HIVA:

'Oku mahu'inga e hiva, ko e manako ia e fānau, pea 'e lava ke ako'i ai 'a e Tohitapu ke nau 'ilo lahi ai ki he 'Otua.

TAUMU'A

- Ke ako'i e fānau ke nau lava 'o lau mo hiva'i e himi mo e hiva fa'u
- Ke mahino ki he fānau e lea 'o e hiva

A. HIMI 511 v. 1.

He 'uke ha tuluta
'Aonga ki he ha?
Ka fakataha ni tuluta
'E fonu leva'a e ipu na
'O inu he fieinua

E. HIMI 547 v. 1.

'Oku tu'u 'i he tohi 'a e fakamatala
Ki he nofo 'a Sisu 'i heni
'Ene lau 'a e tamaiki ko hono takanga
Fanga lami 'a e Tauhi Lelei
Taumaiā ne u mamata ki hono fofonga
'O fanongo 'a e me'a ne ne lau
Pea u 'ilo 'a e fisikitu'a 'ene 'ofa
Ki ha tamasi'i hangē ko au

F. KO E SILIVA MO E KOULA (hiva fa'u)

Ko e siliva mo e koula 'oku 'ikai te u ma'u
Ka ko ia te u ma'u, te u foaki ma'au
'I he huafa 'o Sisu Kalaisi
'O Nasaleti, tu'u 'o 'alu

'Eva mo ke hopo mo ke fakafeta'i
'Eva mo ke hopo mo ke fakafeta'i
'I he huafa 'o Sisu Kalaisi
'O Nasaleti tu'u 'o 'alu

MA'U'ANGA TALA

- Tohitapu Katoa
- Tohitapu ma'a e Fanau
- Ko e Tohi Himi 'a e Siasi Uēsiliaana Tau'ataina 'o Tonga
- Tohi Silapa Ako Fakatisaipale
- Fehu'i mo e Tali